

Obywatelstwo a narodowość

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Animacja](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Leszek Kołakowski, *O tożsamości zbiorowej*, [w:] *Moje słuszne poglądy na wszystko*, Kraków 2011, s. 142.
- Źródło: Leszek Kołakowski, *O tożsamości zbiorowej*, [w:] *Moje słuszne poglądy na wszystko*, Kraków 2011, s. 140.

- Źródło: Leszek Kołakowski, *O tożsamości zbiorowej*, [w:] *Moje słuszne poglądy na wszystko*, Kraków 2011, s. 141.
- Źródło: Krzysztof Trzcíński, *Obywatelstwo w Europie. Idea i jej wyraz formalny w perspektywie historycznej*, „Studia Europejskie” 2002, nr 2, s. 44.
- Źródło: Bernadetta Siwiak, *Co to znaczy być dobrym obywatelem?*, dostępny w internecie: grezowka.gminalukow.pl [dostęp 27.06.2021 r.].
- Źródło: *Badanie dla Komisji Kultury i Edukacji – Tożsamość europejska*, dostępny w internecie: europarl.europa.eu [dostęp 28.06.2021 r.].
- Źródło: Elżbieta Ozga, *O obywatelskości i jej przemianach na przestrzeni wieków*, [w:] Bogusław Bieszczad, Anna Gawęł, *Kategorie pojęciowe edukacji w przestrzeni interdyscyplinarnych interpretacji*, Warszawa 2011, s. 45.
- Źródło: Jacques Delors. Cytat za: Jacenty Siewierski, *Tożsamość europejska jako problem historii i współczesności*, ssl-kolegia.sgh.waw.pl.
- Źródło: Elżbieta Ozga, *O obywatelskości i jej przemianach na przestrzeni wieków*, [w:] Bogusław Bieszczad, Anna Gawęł, *Kategorie pojęciowe edukacji w przestrzeni interdyscyplinarnych interpretacji*, Warszawa 2011, s. 45.

Obywatelstwo a narodowość

Źródło: davisuko, domena publiczna.

Obywatelstwo i narodowość to pojęcia często mylone. Nic w tym dziwnego – kiedy mówimy, że ktoś jest Polakiem, możemy mieć na myśli zarówno fakt posiadania przez tę osobę polskiego obywatelstwa (formalnoprawnej więzi z państwem polskim, z której wynikają określone prawa i obowiązki państwa względem jednostki i jednostki względem państwa), jak i jej pochodzenie etniczne (na przykład wspólni z innymi członkami narodu polskiego przodkowie).

Warto zatem zastanowić się, w jakich okolicznościach, nazywając kogoś Polakiem, mamy na myśli pierwsze, a w jakich drugie z opisanych znaczeń, i z jakimi konsekwencjami się to wiąże.

Twoje cele

- Rozważysz różne znaczenia pojęć „obywatelstwo” i „narodowość”.
- Wyjaśnisz, czym różni się obywatelstwo od narodowości.
- Przeanalizujesz przykłady zastosowania pojęć „obywatelstwo” i „narodowość” w różnych kontekstach.

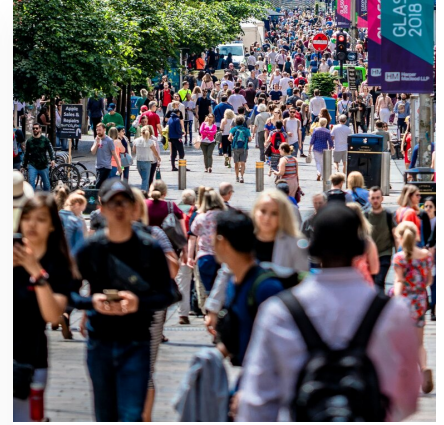
Dla zainteresowanych

**Konceptje narodu
i czynniki
narodowotwórcze**

**Geneza obywatelstwa
i podziału prywatne –
publiczne**

**Obywatel
i obywatelstwo –
z tradycji historycznej**

**Nabywanie i zrzecanie
się obywatelstwa**

STAROSTA POWIATOWY
L. dr. _____ Załącznik Nr. 5

Poświadczenie obywatelstwa.

Seppold Kleofes Paszkowski
w. *Smolno*
urodzony (a) dnia *10 czerwca* roku *1879* w *Ciechanowie*
parafii *Św. Hieronima* syn (córki)
Jana Klompki z domu Paszkowskiej małżonki *Paszkowskiej*
adres jego żona _____ z domu _____ urodzona dnia _____
roku _____ w _____ pow. _____
tuziąc jego (jej) i ich) dzieci:
1. _____ urodzony(a) dnia _____
roku _____ w _____ urodzony(a) dnia _____
2. _____ urodzony(a) dnia _____
roku _____ w _____ urodzony(a) dnia _____
3. _____ urodzony(a) dnia _____
roku _____ w _____ urodzony(a) dnia _____
4. _____ urodzony(a) dnia _____
roku _____ w _____ urodzony(a) dnia _____
5. _____ urodzony(a) dnia _____
roku _____ w _____ urodzony(a) dnia _____
6. _____ urodzony(a) dnia _____
roku _____ w _____

podatki obywatelstwa Parafian Polskich *Katarzyna Hempłarska Kobianka*

**Obywatel
i obywatelstwo w Polsce
– podsumowanie**

Przeczytaj

Czym są obywatelstwo i narodowość?

Zarówno „obywatelstwo”, jak i „narodowość” oraz określenia od nich pochodne to pojęcia niezwykle pojemne znaczeniowo, których rozumienie uzależnione jest najczęściej od kontekstu, w jakim się pojawiają. Inaczej rozumiemy słowo „obywatelstwo”, kiedy mowa o obywatelstwie polskim czy francuskim, inaczej, kiedy mowa o **obywatelstwie europejskim**, a jeszcze inaczej w wyrażeniu „obywatel świata”. Co innego znaczy „obywatelskie”, kiedy mowa o obywatelskich obowiązkach, a co innego – gdy o **społeczeństwie obywatelskim**. Podobnie z narodowością czy też tożsamością narodową – trudno zaprzeczać wieloaspektowemu charakterowi tego pojęcia, skoro i samo słowo „naród” nie jest jednoznaczne. Poza tym oba pojęcia – „obywatelstwo” i „narodowość” – wciąż ewoluują i z czasem zmieniają swoje znaczenie.

Ewolucja pojęć

Historycznie pojęcie obywatelstwa zmieniało swoje znaczenie zarówno pod względem zakresu, jak i charakteru. Zakres tego pojęcia zwiększał się stopniowo z każdą kolejną grupą ludności, której przyznawano obywatelstwo, a tym samym określone prawa i obowiązki.

W starożytnej ateńskiej *polis* obywatelami nazywano jedynie około 10% mieszkańców – wolnych, dorosłych mężczyzn, urodzonych z rodziców Ateńczyków. Z kolei rzymskie obywatelstwo przyznawano już nie tylko mieszkańcom Rzymu, jednak kryterium płci i wolności pozostało w mocy. Kryterium płci zresztą utrzymało się zaskakująco długo – w wielu państwach, w tym również europejskich, pełnoprawnymi obywatelkami, uprawnionymi do udziału w wyborach, kobiety stały się dopiero w XX w.

Z czasem zmieniał się nie tylko zakres pojęcia – z posiadaniem obywatelstwa wiązały się bowiem także inne konsekwencje.

Początkowo obywatelstwo było przede wszystkim podstawą silnego związku

jednostki z państwem – dzięki przynależności

do określonego państwa cieszyła się ona wieloma przywilejami, ale i miała wiele

Plakat amerykańskich sufrażystek promujący prawa wyborcze dla kobiet

Źródło: domena publiczna.

obowiązków związanych z uczestnictwem w jego życiu. Co do zasady oczywiście nie zmieniło się to z czasem. Z obywatelstwem nadal wiążą się prawa i obowiązki, jednak współcześnie coraz częściej słowa „obywatelstwo” i pochodzących od niego wyrażen używa się na określenie swego rodzaju autonomii, wolności od państwa, jaką cieszy się jednostka.

Nie ma też wątpliwości, że ewolucja tego pojęcia jeszcze się nie zakończyła. Zachodzące współcześnie procesy społeczno-polityczne, jak globalizacja czy regionalne tendencje integracyjne, wpływają również na rozumienie słowa „obywatelstwo”. W tym kontekście na szczególną uwagę zasługuje pojęcie obywatelstwa europejskiego. Píše o tym m.in. prof. Krzysztof Trzeciński:

((Krzysztof Trzeciński

Obywatelstwo w Europie. Idea i jej wyraz formalny w perspektywie historycznej

Idea obywatelstwa w Europie przybiera (...) również niekonwencjonalny wymiar – ponadpaństwowego obywatelstwa europejskiego, które jawi się obecnie jako **komplementarne** wobec obywatelstwa państwowego. U progu XXI wieku obywatelstwo przestało w zasadzie wiązać się wyłącznie z członkami państwa, a zaczęło się odnosić do depozytariuszy praw organizacji międzynarodowej (jeśli za taką uznać Unię Europejską) i chociaż obywatelstwo europejskie pozostaje wciąż ***in statu nascendi***, to jednak sam fakt jego ukonstytuowania stanowi zupełnie nową jakość dla całej idei. Przyszłość pokaże, jakimi drogami będzie ewoluował ponadpaństwowy model obywatelstwa (...).

Źródło: Krzysztof Trzeciński, *Obywatelstwo w Europie. Idea i jej wyraz formalny w perspektywie historycznej*, „Studia Europejskie” 2002, nr 2, s. 44.

O dylematach związanych z rozumieniem pojęcia „narodowość” niezwykle ciekawie pisze prof. Leszek Kołakowski. W eseju *O tożsamości zbiorowej* zwraca uwagę na kilka kwestii, które warto wziąć pod uwagę, gdy zastanawiamy się nad znaczeniem pojęć „narodowość” czy „**tożsamość narodowa**”. Filozof zauważa przede wszystkim, że tożsamość narodowa (lub etniczna), podobnie jak każda inna tożsamość zbiorowa, ma charakter stopniowalny – zarówno narodem, jak i członkiem takiego narodu można być w mniejszym lub większym stopniu:

((Leszek Kołakowski

O tożsamości zbiorowej

Zbędne dowodzić, że żaden naród nie może przetrwać bez świadomości narodowej, a to, czy jest ona słabsza czy silniejsza, zależy od rozmaitych okoliczności historycznych.

Źródło: Leszek Kołakowski, *O tożsamości zbiorowej*, [w:] *Moje słuszne poglądy na wszystko*, Kraków 2011, s. 140.

Ponad 120 lat zaborów, kiedy na politycznej mapie świata nie było państwa polskiego, które jednak po tak długim czasie odrodziło się dzięki Polakom, pokazuje, że narodowość jest trwalsza niż państwo. Jednocześnie na przestrzeni tych pięciu pokoleń historii narodu polskiego widać, że tożsamość narodowa, poczucie przynależności do narodu polskiego zmieniały się w czasie – okresowo przybierały na sile, owocując choćby powstaniem narodowymi, ale i okresowo słabły, gdy efekty przynosiła konsekwentnie prowadzona przez zaborców polityka **wynaradawiania** – rusyfikacji bądź germanizacji Polaków. Duże znaczenie dla tożsamości narodowej ma pamięć historyczna:

((Leszek Kołakowski

O tożsamości zbiorowej

(...) tożsamość narodowa wymaga pamięci historycznej. Z tego względu jest rzeczą bez znaczenia, co w tej pamięci jest prawdą, a co zwykłą legendą.

Źródło: Leszek Kołakowski, *O tożsamości zbiorowej*, [w:] *Moje słuszne poglądy na wszystko*, Kraków 2011, s. 141.

Jednostka pragnie przynależać do zbiorowości – czegoś większego, silniejszego i trwalszego niż ona sama. Takie poczucie daje nam historia narodu, którego czujemy się częścią, a także związane z nią symbole, stare budowle, świątynie, mogiły. Czujemy się częścią czegoś, co było przed nami i będzie trwało, kiedy nas zabraknie. Nie tylko bowiem przeszłość ma znaczenie dla pojęcia narodowości, ale i przyszłość narodowej zbiorowości, której jednostka czuje się członkiem:

((Leszek Kołakowski

O tożsamości zbiorowej

Zarówno jednostka, jak i naród są zorientowane na przyszłość, niepokoją się o to, co może im się przydarzyć, starają się utwierdzić swój byt i zabezpieczyć przed ewentualnymi przeciwnościami losu.

Źródło: Leszek Kołakowski, *O tożsamości zbiorowej*, [w:] *Moje słuszne poglądy na wszystko*, Kraków 2011, s. 142.

Dlatego dla większości osób czujących przynależność do jakiejś narodowości tak duże znaczenie ma kategoria **interesu narodowego**, o który pragną zadbać zarówno dla siebie samych, jak i przez wzgląd na całą wspólnotę, której są częścią. Dla nas, jako członków narodu polskiego, ważne jest zarówno to, by zabezpieczyć polskie interesy w Unii Europejskiej, jak i to, czy Polska wygra mecz. Profesor Kołakowski zwraca jeszcze uwagę na inny istotny aspekt tego, co składa się na tożsamość narodową. Chodzi mianowicie o...

((Leszek Kołakowski

O tożsamości zbiorowej

(...) terytorium, szczególny krajobraz oraz fizyczne artefakty przeobrażające środowisko naturalne.

Źródło: Leszek Kołakowski, *O tożsamości zbiorowej*, [w:] *Moje słuszne poglądy na wszystko*, Kraków 2011, s. 142.

Ten wymiar narodowości szczególnie widoczny jest w przypadku osób, które czując się członkami jakiegoś narodu, żyją w oddaleniu od swojego kraju. Ich tęsknota, będąca jednym ze sposobów, w jaki odczuwają swoją narodowość, obejmuje również ten kraj jako szczególnie bliski ich sercu obszar geograficzny i konkretne, związane z nim miejsca.

Słownik

in statu nascendi

(łac.) w trakcie powstawania, w trakcie stawania się

interes narodowy

wspólne dla całego narodu cele, które powinny być zabezpieczane i realizowane przez władze państwa

komplementarny

wzajemnie się uzupełniający

obywatelstwo europejskie

więź prawna łącząca osobę fizyczną, będącą obywatelem państwa członkowskiego UE, z Unią Europejską oraz dająca tej osobie określone prawa i nakładająca na nią określone obowiązki

pochodzenie etniczne

posiadanie określonego dziedzictwa kulturowego, posługiwanie się określonym językiem, strukturą społeczną, wierzeniami, tradycjami, rytuałami, kuchnią, ubiorem czy wyglądem zewnętrznym, a w założeniu posiadanie określonego, wspólnego z innymi członkami grupy etnicznej przodka

społeczeństwo obywatelskie

społeczeństwo charakteryzujące się aktywnością i zdolnością do samoorganizacji oraz określania i osiągania wyznaczonych celów bez impulsu ze strony władzy państwowej

tożsamość narodowa

poczucie odrębności wobec innych narodów kształtowane przez czynniki

narodotwórcze

wynaradawianie

| pozbawianie kogoś poczucia przynależności do swojego narodu

Animacja

Polecenie 1

Zapoznaj się z animacją i wykonaj ćwiczenia.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D17ym5Z2f>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Film nawiązujący do treści materiału pod tytułem Obywatelstwo i narodowość - co je różni?

Ćwiczenie 1

Wymień kryteria różnicujące obywatelstwo i narodowość.

Ćwiczenie 2

Poszukaj w dostępnych źródłach informacji i zanotuj przykłady użycia nazw: Polak, Francuz, Niemiec itp. jako określenia obywatelstwa tych osób i odnoszącego się do ich narodowości.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Zapoznaj się z wykresem, a następnie wykonaj polecenie.

Oprac. na podst.: CBOS, *Patriotyzm Polaków*, Komunikat z badań nr 105/2018, s. 2.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 3

Zapoznaj się z tekstami źródłowymi, a następnie wykonaj polecenie.

Źródło I

” Elżbieta Ozga

O obywatelskości i jej przemianach na przestrzeni wieków

Obywatelskość funkcjonuje w słowniku nauk społecznych obok pojęcia obywatelstwa. Chociaż niekiedy bywają one używane zamiennie, tym ostatnim terminem najczęściej nazywa się status polityczno-prawny jednostki obejmujący zakres jej uprawnień i obowiązków determinowanych określonym typem ładu społeczno-politycznego oraz dominującą koncepcją obywatelskości właśnie. Obywatelskość formułuje pewną „filozofię bycia obywatelem” w danych warunkach społeczno-politycznych i często odnosi się do zespołu cech i wartości o charakterze etosu, schematów aprobowanych działań oraz pewnego zestawu cnót obywatelskich wymaganych od jednostki w danej wspólnoty. Obywatelskość bywa rozpatrywana jako postawa wobec całej zbiorowości i jej poszczególnych członków, wraz z przeświadczeniem o ważności pewnych wartości (cnót obywatelskich). Można uznać, że treści, które niesie z sobą ta kategoria, są traktowane jako postulowany wynik procesu wychowania obywatelskiego młodego pokolenia.

Źródło: Elżbieta Ozga, *O obywatelskości i jej przemianach na przestrzeni wieków*, [w:] Bogusław Bieszczad, Anna Gaweł, *Kategorie pojęciowe edukacji w przestrzeni interdyscyplinarnych interpretacji*, Warszawa 2011, s. 45.

Źródło II

” Bernadetta Siwiak

Co to znaczy być dobrym obywatelem?

Sądzę, że dobry obywatel nie dąży tylko do zaspokojenia własnych potrzeb, ale robi coś dla innych, potrafi poświęcić prywatne interesy i skupić się na wyższych celach; człowiek, który nie niszczy dóbr służących całemu społeczeństwu; który angażuje się w życie publiczne – chce i stara się decydować o sprawach ważnych dla kraju; korzysta nie tylko z przysługujących mu praw, ale nie uchyla się od obowiązków. Moim zdaniem dobrym człowiekiem i obywatelem jest Jerzy Owsiak. Dzięki niemu co roku organizowana jest Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy, a pieniądze zebrane podczas akcji przeznaczają się na różne cele związane z ratowaniem życia ludzkiego. Takich obywateli powinno być więcej.

Źródło: Bernadetta Siwiak, *Co to znaczy być dobrym obywatelem?*, dostępny w internecie: grezowka.gminalukow.pl [dostęp 27.06.2021 r.].

Material źródłowy do ćwiczeń 4 i 5:

Oprac. na podst.: CBOS, *Patriotyzm Polaków*, Komunikat z badań nr 105/2018, s. 7.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 4

Ćwiczenie 5

Material źródłowy do ćwiczeń 6–8:

Źródło I

” *Badanie dla Komisji Kultury i Edukacji – Tożsamość europejska*

Bez względu na problemy związane z budowaniem tożsamości w środowiskach nacechowanych różnorodnością etniczną, kulturową i językową kwestia „tożsamości europejskiej” nadal cieszy się

znacznym zainteresowaniem świata nauki i polityki. W tym kontekście można wyróżnić dwa konkurujące ze sobą rozumienia tożsamości europejskiej i jej nośników:

I) Europa jako kulturowa wspólnota wartości;

II) Europa jako polityczna wspólnota praktyk demokratycznych.

Idea Europy jako „wspólnoty” (...) kulturowej wpisuje się w tradycję identytarystycznych koncepcji tożsamości odniesionych do państwa narodowego i kładzie nacisk na wspólne dziedzictwo kulturowe i doświadczenie historyczne. Zwolennicy idei Europy jako wspólnoty politycznej podkreślają zdolność generowania więzi przez instytucje demokratyczne i dzięki czynnemu uczestnictwu w życiu publicznym, co prowadzi do powstania demokratycznej kultury politycznej (...).

Między tymi dwiema alternatywami oscyluje polityka europejska mająca wspierać zbiorową tożsamość transnarodową – czy to bezpośrednio, czy pośrednio – a podejścia przyjmowane w jej ramach skupiają się na obywatelskim rozumieniu „europejskości”, które zasadniczo zyskuje na popularności od przełomu wieków (równoległe do piętrzenia się przeszkód, które napotyka projekt europejski).

Widoczne jest to w programie „Europa dla obywateli” zainicjowanym w 2006 r., w którym przykładą się wagę do pamięci historycznej, a zatem do wymiaru kulturowego tożsamości europejskiej, lecz zarazem kładzie się nacisk na aktywne obywatelstwo (tożsamość polityczną). Równie wyraźnie przejawia się w programie „Europa dla obywateli” inne wyraźne przesunięcie, które dokonało się z czasem, mianowicie od niemal całkowicie „odgórnego” do bardziej „oddolnego” podejścia, sprzyjającego doświadczeniom i działaniom jednostki. Zarazem można zauważyć, że – wobec niepewności co do losu integracji europejskiej jako takiej – nasila się poczucie niedogodności idei tożsamości europejskiej jako takiej oraz polemiczny charakter debaty na temat tej idei.

Źródło II

” Jacques Delors

(...) jeśli Europa nie będzie miała swojej duszy, sama nie określi się kulturowo, nie będzie Europą. A jeśli będzie tylko wspólnotą polityczną czy ekonomiczną, to absolutnie nie spełni swojego zadania.

Źródło: Jacques Delors. Cytat za: Jacency Siewierski, *Tożsamość europejska jako problem historii i współczesności*, ssl-kolegia.sgh.waw.pl.

Źródło III

” *Badanie dla Komisji Kultury i Edukacji – Tożsamość europejska*

W traktacie lizbońskim potwierdzono obywatelstwo Unii oraz wyszczególniono związane z nim prawa, a zarazem wprowadzono nową formę udziału obywateli europejskich w życiu publicznym, czyli „inicjatywę obywatelską”, oferując obywatelom Unii możliwość bezpośredniego uczestniczenia w kształtowaniu polityki Unii przez wzywanie Komisji Europejskiej do przedstawiania wniosków ustawodawczych.

Źródło: *Badanie dla Komisji Kultury i Edukacji – Tożsamość europejska*, dostępny w internecie: europarl.europa.eu [dostęp 28.06.2021 r.].

Ćwiczenie 6

Ćwiczenie 7

Ćwiczenie 8

Dla nauczyciela

Autorka: Anna Rabięga

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie

Temat: Obywatelstwo a narodowość

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

IV. Prawa człowieka i ich ochrona.

Uczeń:

4) przedstawia szczegółowe prawa mniejszości narodowych i etnicznych oraz grupy posługującej się językiem regionalnym w Rzeczypospolitej Polskiej; pozyskuje informacje na temat praw mniejszości polskiej w różnych państwach.

Zakres rozszerzony

IV. Aspekty etniczne życia społecznego.

Uczeń:

1) przedstawia różne koncepcje narodu (polityczną i etniczno-kulturową); charakteryzuje czynniki narodotwórcze i sprzyjające zachowaniu tożsamości narodowej;

2) przedstawia – z wykorzystaniem wyników badań opinii publicznej – postawy społeczeństwa polskiego wobec mniejszości narodowych i etnicznych oraz wobec innych narodów (także imigrantów); rozpoznaje przejawy ksenofobii i uzasadnia potrzebę przeciwstawiania się temu zjawisku;

3) przedstawia elementy dziedzictwa kulturowego etnicznej grupy mniejszościowej w Rzeczypospolitej Polskiej (mniejszości narodowe i etniczne, grupa posługująca się językiem regionalnym, imigranci);

7) przedstawia wielowarstwowość tożsamości narodowej na przykładzie społeczeństw europejskich (Królestwa Belgii, Królestwa Hiszpanii, Konfederacji Szwajcarskiej oraz

Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej).

V. Państwo, myśl polityczna i demokratyzacja.

Uczeń:

4) przedstawia zasady nabywania obywatelstwa oraz procedury jego uzyskiwania w Rzeczypospolitej Polskiej; wyjaśnia pojęcie bezpaństwowca i kwestię posiadania wielu obywatelstw.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- rozważa różne znaczenia pojęć „obywatelstwo” i „narodowość”;
- wyjaśnia, czym różni się obywatelstwo od narodowości;
- analizuje przykłady zastosowania pojęć „obywatelstwo” i „narodowość” w różnych kontekstach.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm;
- lekcja odwrócona.

Metody i techniki nauczania:

- dyskusja;
- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- śniegowa kula;
- odwrócona klasa.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

Grupa chętnych osób przygotowuje prezentację multimedialną na temat ewolucji pojęcia „obywatelstwo”. Do prezentacji dołączają też polecenia dla pozostałych uczniów, które mają służyć aktywnemu słuchaniu.

Faza wstępna:

1. Przedstawienie tematu „Obywatelstwo a narodowość” i celów zajęć.
2. Śniegowa kula. Uczniowie w parach przygotowują wyjaśnienie pojęcia „narodowość” i „obywatelstwo”. Następnie łączą się w czwórki, porównują swoje pomysły, dyskutują i tworzą wspólną wersję propozycji. W kolejnym kroku łączą się w ósemki i coraz liczniejsze grupy, aż powstanie ogólnoklasowa wersja wyjaśnienia. Chętna/wybrana osoba zapisuje propozycję na tablicy.

Faza realizacyjna:

1. Przedstawienie uczniowskiej prezentacji. W jej trakcie słuchacze odpowiadają na pytania zadawane przez osoby referujące zagadnienie. Po zakończeniu prezentacji reszta klasy może zadawać prelegentom pytania.
2. Praca z animacją. Uczniowie wynotowują najistotniejsze informacje. Następnie wykonują ćwiczenia dołączone do materiału. Wspólne omówienie odpowiedzi.
3. Praca w parach – przygotowanie argumentów do dyskusji: „Czy zgadzasz się, czy też nie z tezą Leszka Kołakowskiego: »[T]ożsamość narodowa wymaga pamięci historycznej. Z tego względu jest rzeczą bez znaczenia, co w tej pamięci jest prawdą, a co zwykłą legendą«?”. Po dyskusji wybrane osoby przedstawiają wnioski.
4. Uczniowie dobierają się w pary i wykonują ćwiczenia nr 5–8 z sekcji „Sprawdź się”. Następnie konsultują swoje rozwiązania z inną parą uczniów i ustalają jedną wersję odpowiedzi.

Faza podsumowująca:

1. Omówienie ewentualnych problemów z rozwiązaniem ćwiczeń i poleceń z sekcji „Sprawdź się”.
2. Wybrani uczniowie podsumowują zajęcia, zwracając uwagę na nabyte umiejętności.

Praca domowa:

1. Uczniowie wykonują ćwiczenia interaktywne, których nie rozwiązali na zajęciach.

Materiały pomocnicze:

- CBOS, *Patriotyzm Polaków*, „Komunikat z badań”, nr 105/2018, cbos.pl.
- Bernadetta Siwiak, *Co to znaczy być dobrym obywatelem?*, grezowka.gminalukow.pl.
- Kołakowski Leszek, *O tożsamości zbiorowej*, [w:] *Moje słuszne poglądy na wszystko*, Kraków 2011.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedium z sekcji „Animacja” jako inspirację do przygotowania własnej prezentacji multimedialnej.